

ORGANISATIE EN WERKING IN DE BEGINJAREN

(Noot: dit is een werkdocument dat niet afgewerkt werd, weliswaar gebaseerd op originele bronnen in het VKSJ-archief in Kadoc)

Een jeugdbeweging van nul opstarten vraagt natuurlijk wat denkwerk rond organisatie en structuur. De ambitie is niet klein: men hoopt in elke katholieke school voor normaal- en middelbaar onderwijs een V.K.S.J.-afdeling in te richten.¹

Het enthousiasme werkt aanstekelijk, want in januari 1932 blijkt dit al grotendeels gelukt te zijn. En in de resterende scholen kan de oprichting weldra plaats vinden.

Maar hoe zorg je voor eenheid en een eigen V.K.S.J.-identiteit in die nieuwe beweging? Naast het inspireren door vorming en methodieken is een zekere orde en gelijklopende organisatie vereist. In 1933 schrijft de West-Vlaamse proost J. Lowie een brochure rond de **'Organisatie en Werking der V.K.S.J.'**² Het was vooral geschreven voor de 'comiteitsleden der V.K.S.J.', want *"gij moet u zóó vormen dat ge de anderen kunt medeslepen."*

Het belang aan organisatie wordt zo gemotiveerd: *"Is het hoofddoel der V.K.S.J. bezieling mededeelen voor het volle katholieke leven en zoo de leden er toe brengen zich te vormen voor hun latere leven, toch zal dit maar worden bereikt in en door een tuchtvolle organisatie met een welomschreven en volgehouden werking. Organisatie zegt eerst en vooral groepeerings, het samenbrengen van velen tot een zeker doel en beschikkende over middelen tot dat doel."* (p. 6)

Natuurlijk evolueert een beweging en er komen al grondige wijzigingen na vijf en na tien jaar werking. Waar de beweging zich oorspronkelijk richt naar (14-)15-18-jarigen, daalt de leeftijdsgrens vanaf 1935 naar 12 jaar. Een en ander krijgt dan ook vastere vorm, zoals de vorming en inlijving van nieuwe leden, het systeem van de groepsmeisjes...

Na 10 jaar wordt de evolutie naar verdere vernieuwing en verjonging doorgezet.

Wie is wie?

Bestuurder: proost. Een 'provinciaal Bestuurder' is dus een provinciale proost – een 'algemeen Bestuurder' een nationale proost – en plaatselijk spreekt men van 'E.H. Bestuurder'.

Voorzitster: leidster die grootste verantwoordelijkheid draagt. Van haar wordt verwacht dat ze elke morgen voor haar afdeling (of provincie) bidt en zorgt voor de goede geest. Ze laat zich helpen door de comiteitsleden.

Schrijfster: zorgt samen met de **Schatbewaarster** voor de administratieve zaken. Zeker op provinciaal vlak wordt weinig onderscheid gemaakt tussen de voorzitster en de schrijfster. Zij doen in realiteit hetzelfde werk.

Zuster-leidster: een religieuze die de plaatselijke werking van V.K.S.J. helpt dragen, en zeker ook een belangrijke rol speelt als contactpersoon tussen de afdeling en de school. Eigenlijk is zij de 'hoofdverantwoordelijke' van de afdeling, die deelneemt aan vormingsactiviteiten op gewestelijk, provinciaal en nationaal vlak.³

Propagandiste: gewestverantwoordelijke

De organisatie van een afdeling⁴

Het werkterrein van V.K.S.J. is de school, want dààr bereik je de Studerende Jeugd.

Een afdeling komt tot stand met de *goedkeuring van de plaatselijke oversten*, die een **leidster** ('Eerwaarde Zuster' of Juffrouw) aanduiden.

Die leidster brengt een **comiteit** – soms ook 'comité' genoemd - van enkele leden samen, die onder haar toezicht de werking uitvoeren zoals die in het **Bestuursblad** wordt aangewezen.

Een zeker aantal leden vormen een **studiekring** en alle leden samen vormen de **afdeling**, die vergadert in **Algemene Vergaderingen**.

De **E.H. Bestuurder** houdt toezicht over de werking.

De leden van het Comiteit en de Studiekring worden beschouwd als de **keurbende**, en de grote groep leden als de **massa**.

De werking⁵ bestaat uit:

- een maandelijkse bestuurs- of comiteitsvergadering
- een maandelijkse studiekring
- de maandelijkse algemene vergadering (later één of tweemaal per trimester)
- één of twee activiteiten per vakantie
- provinciale en nationale vorming van de bestuursleden

Het Bestuursblad is de leidraad voor de werking. Elke afdeling wordt verondersteld trouw de voorgestelde onderwerpen, activiteiten en richtlijnen te volgen.

Het Comiteit wordt gezien als "*de flinke kern, de besten die de andere meeslepen*". Zij worden gevormd tot 'leiderschap' om waarlijk invloed uit te oefenen op de leden ("*meer door hun voorbeeld dan door hun vermaningen*") en zoveel mogelijk in handen te nemen, weliswaar onder wijs toezicht en een hogere leiding... Het verdere doel houdt men al voor ogen: deze meisjes zullen later ware leidsters worden in de ruimere Katholieke Actie. Dus moeten ze gewezen worden op hun verantwoordelijkheid en hun verheven rol: "*zij zijn het licht dat moet schijnen voor allen, de deesem die de massa moet doordeesemen. Zij moeten hunne afdeling bovennatuurlijk liefhebben en iets voelen voor hun werk, er om bekommerd zijn.*"

De vereisten waaraan een comiteitslid moet voldoen zijn niet min: vooreerst moet ze de nodige 'natuurlijke' hoedanigheden bezitten (o.a. kennis van Katholieke Actie., volhardende actie, een gezond oordeel, goed karakter, methode en orde...), maar die moeten ook gepaard gaan met 'bovennatuurlijke' hoedanigheden (een vast en levendig geloof in haar zending, vurig bidden en offeren). Kortom, ze zullen *de apostolaatsgeest verwekken!*

Het comiteit bestaat uiteraard uit de Voorzitster, Schrijfster, Schatbewaarster, Zuster-leidster en E.H. Bestuurder, maar kan ook aangevuld worden met enkele raadsleden. Dit zijn dan meisjes die met een of ander werk speciaal belast worden (zaal in orde brengen, zorgen voor de ontspanning enz.) of de afdeling vertegenwoordigen in de Missieactie, de Eucharistische Kruistocht, de Maria-Congregatie e.d.

Hun maandelijkse vergadering dient vooral om de activiteiten (rond vorming, studie en actie) te evalueren, voor te bereiden en uit te werken.

Bij de uitvoering krijgt men de wijze raad om eerst een goed gebedje te bidden, want "*den bloei van uwe afdeling moet ge bij O.L. Heer afbidden en afkopen... Weest dan niet bang van een klein offer.*"

Het lokaal

Ook in deze beginperiode onderstreept V.K.S.J. al het belang van een eigen lokaal, wat waarschijnlijk niet zo evident is in een kostschool. Toch dringt men er op aan om in elke kostschool een eigen V.K.S.J.-zaaltje te hebben: een vergaderzaaltje waar alle activiteiten kunnen plaats hebben en dat door de leden zelf wordt ingericht, versierd en in orde gehouden.

Op die manier moeten de activiteiten niet plaatsvinden in een (killer) klaslokaal of grote zaal.

Propaganda en ledenwerving

Om de beweging ruimer bekend te maken en leden te werven, verschijnt er jaarlijks een speciaal Paasnummer van Zonnige Jeugd, dat door de leden huis aan huis verkocht wordt. Het stelt V.K.S.J. voor en geeft uitleg bij de structuur en de werking.

Activiteiten voor de Leden ⁶

Studiekring

De maandelijkse studiekekring is voor 'de ijverigste' leden, met Zuster-leidster of propagandiste. Hier wordt het jaarprogramma uitgediept, bespreekt men enkele belangrijke moderne problemen en leert men zien – oordelen – handelen.

De leden worden ingedeeld in groepjes van 15 tot 20 leden.

Als het Comité "flinke elementen telt" kan de Zuster-leidster met hen een modelstudiekekring houden, waarna die meisjes dezelfde studiekekring kunnen geven aan een groepje. (Deze richtlijn evolueert naar het systeem van de Groepsmeisjes)

Algemene Vergadering

De maandelijkse Algemene Vergadering is bedoeld voor alle leden en moet opvoedend én gezellig opgevat worden. Hier wordt doorgegeven aan 'de massa', wat 'de keurbende' (studiekekringsters en comiteitsleden) uitdiepte. *"Alles zal jeugdige geestdrift verwekken en een kijk geven op het grootsche werk door de K.A. te verwezenlijken"*

Op het programma staat o.a.: verslagen van de studiekeringen, een godsdienstig woord, informatie over het programma van het V.J.V.K.A.⁷, nieuws uit de grote Katholieke familie (bv. over de kerk in Rusland), liederen, declamaties, spreekkoren, levende beelden die zoveel mogelijk verband houden met de behandelde onderwerpen⁸, voorstelling actiepunten...

Maar er kan ook plaats zijn voor wat studie of gesprek (via rollen-, situatie- of stellingenspel avant la lettre). Alle leden kunnen hierin actief zijn.

Er wordt wel voortdurend benadrukt dat de Comitéleden dit in handen moeten nemen. Zo leren zij leiden, spreken en optreden voor een grote groep en een aantal technische vaardigheden (zoals dia's projecteren).

De voorzitter zit de vergadering voor en opent met een gebed en *geestdriftig* welkomstwoordje, dat eindigt met het bondslied 'Op Meisjesschap!' ⁹

Naar deze Algemene Vergadering worden ook uitgenodigd: een V.K.S.J.-propagandiste (via het provinciaal secretariaat) en de leerlingen van de voorbereidende V.K.S.J.-afdeling (voorbereidende middelbare klas).

Aan de afdelingen wordt gevraagd een "*breedvoerig*" verslag te bezorgen aan het provinciaal secretariaat, zodat andere afdelingen hieruit kunnen leren.

Katholieke Actie-dag

Deze 'hoogdag van de K.A.-beweging' gaat jaarlijks door op elke kostschool. Het wordt in de eerste plaats opgevat als een dag van gebed, ingetogenheid en diepere vorming. Maar het moet zeker ook een dag vol warme geestdrift en bezieling zijn voor V.K.S.J.

Op deze dag is de Provinciale Bestuurder graag aanwezig, om een toespraak te houden of een bezinning te leiden. Ook de ouders van de leden kunnen eens uitgenodigd worden.

De leden

In de beginjaren (1929-1934) richt men zich tot (14-)15-18 jarigen.

Vanaf 1935 stelt de beweging zich open voor meisjes vanaf 12 jaar (in JONG-V.K.S.J.).

En de uiteindelijke verjonging gebeurt in 1942, met de oprichting van de ROODKAPJES (aanvankelijk ook VOOR-V.K.S.J. genoemd), vanaf 8 jaar.

*“De V.K.S.J. groepeerde alle studeerende meisjes uit het middelbaar-, normaal- en beroepsonderwijs, buiten de louter vakscholen, van rond den ouderdom van 14 jaar en verblijvend in de onderwijsgestichten van Vlaamsch-België. Al de leden samen eener kostschool vormen eene V.K.S.J.-afdeling. Ze worden lid wanneer ze de **verplichtingen** van het K.S.-meisje (Katholiek Studeerend Meisje) op zich nemen, de noodige inlichtingen verschaffen op de **steekkaart**, het inschrijvingsgeld (1 fr.) en **lidgeld** (16 fr. per jaar) betalen. Dit alles stelt haar in 't bezit van de **lidkaart** en geeft recht op het ontvangen van het maandelijksch geïllustreerd orgaan: “**Nieuwe Tijden**”, het dragen van het **kenteeken** (eigen aan de V.K.S.J.), de **blauwe alpenmuts** en het bijwonen der V.K.S.J.-vergaderingen. Het lid-zijn der V.K.S.J., het dragen van het kenteeken, het bijwonen der vergaderingen geven recht op een rijke schat van geestelijke gunsten of **aflaten**.”¹⁰*

Ledenadministratie

Er wordt van in het begin nadruk gelegd op een vlotte afwerking van de ledenadministratie.

Dit houdt in: bijhouden van ledenfiches (of steekkaarten), bestellen van de tijdschriften, betalen van de lidgelden, bezorgen van adresbanden voor de vakantietijdschriften en afrekenen van de bedragen voor het propagandanummer van het ledenblad.

De eerste **lidkaart** wordt door het Algemeen Secretariaat van Gent opgemaakt op 4 maart 1930.

Het **lidgeld** bedraagt 16 fr. (€ 0,40) in 1933 en wordt betaald bij het begin van elk trimester: 5 fr. (€ 0,12) op 1 oktober – 6 fr. (€ 0,15) op 1 februari – 5 fr. (€ 0,12) op 1 juni. Vanaf het tweede zusje betaalt men minder. Het tijdschrift ‘Nieuwe Tijden’ is inbegrepen in de bijdrage.

In 1935 is het lidgeld al gestegen tot maar liefst 18 fr. (€ 0,45).

De **steekkaart** wordt in viervoud ingevuld. Eén exemplaar is voor de school, één voor het provinciaal secretariaat, één voor het nationaal secretariaat en... één voor het bisdom.

Op de keerzijde van de kaart is ruimte voorzien om aan te duiden naar welke naschoolse vertakking van K.A. men overgaat, bij uittreden uit de V.K.S.J..

Doorheen de jaren groeit de gewoonte om grotere kosten te ondervangen via een systeem van sparen: elk lid kan een **spaarkaart**¹¹ aanvragen (1 fr. of € 0,02), en dan regelmatig een kleine som storten (van min. 1 fr. of € 0,02), welke door de schatbewaarster op de kaart wordt afgetekend. Men tracht ongeveer 50 fr. (€ 1,24) te sparen in de loop van het jaar. Dit geld kan gebruikt worden om bijv. een studieweek of uitstap te betalen, zonder de ouders te moeten lastig vallen. De eventuele overschot wordt op het einde van het schooljaar terugbetaald.

Ledenaantallen¹²

Onder de Kostscholen die het eerst toetreden, vernoemen we o.a. Pervijse, Engelbewaarder (Brugge), Moorslede, Torhout, H. Andreas (Brugge) en de Burgerschool (Roeselare).

Tegen eind 1930 is er activiteit op nog meer plaatsen en in februari 1931 telt men ongeveer 270 leden in West-Vlaanderen.

Op het eerste diocesaan Congres van het V.J.V.K.A. (koepel van vrouwelijke jeugdbewegingen) te Roeselare op 9 augustus 1931, zijn al 18 afdelingen aanwezig met meer dan 600 V.K.S.J.-leden.

Volgend overzichtje toont de snelle groei in de eerste jaren:

1930-1931: 270 à 600 leden in 18 afdelingen
1931-1932: 1.067 leden (5.270 nationaal) in 42 afdelingen
1932-1933: 1.350 à 1.400 leden (6.000 nationaal) in 43 afdelingen (130 nationaal)
1933-1934: 1.780 leden in 47 afdelingen
1934-1935: 2.320 à 2.500 leden in 60 afdelingen

In 1936 wordt de kaap van 3.000 overschreden, in 1940 de kaap van 3.500 en in 1942 de kaap van 4.000. Tijdens de oorlogsjaren vallen een paar afdelingen weg, maar het ledenaantal blijft stijgen, mede door het ontstaan van de Roodkapjes.

Aspiranten

In oktober 1934 verschijnen richtlijnen voor de opname van nieuwe leden in het Bestuursblad. De term Aspirante duikt op. Zij moeten een drietal vergaderingen volgen (rond de betekenis van K.A., de werking en organisatie van V.K.S.J. en V.J.V.K.A.) waarna een ondervraging volgt door de E.H. Bestuurder of Zuster-leidster. Op die manier wil men vermijden dat leden te gemakkelijk lid worden, zonder te begrijpen wat K.A. (Katholieke Actie) en V.K.S.J. is.

De inlijving gebeurt in de loop van december, en dikwijls op 8 december (feest van O.L.V. Onbevlekt Ontvangen)

In het Vaardigheidsboekje (1938) zijn de richtlijnen rond Aspiranten verder uitgewerkt.

Vanaf het eerste middelbaar (12 j.) kan men opgenomen worden als aspirante, na aanvraag bij een leidster. Aspiranten worden in groepjes verdeeld, o.l.v. een K.S.-groepsmeisje. Ze moeten – “met zorg en zonder overhaasting” - een vormingsprogramma afwerken, waarbij ze een aantal dingen leren in voorbereidende studiekringen. De Vaardigheidskaart is hierbij een handig werkinstrument. De aspirante moet al een aantal zaken aanschaffen, o.a. de blauwe pots. Na verloop van tijd – twee of drie maand - kan ze dan het échte lidmaatschap aanvragen. Dat veronderstelt het afleggen van een examen, waarna ze plechtig ingelijfd wordt (begin tweede trimester).

Nu pas krijgt ze het enige echte V.K.S.J.-kenteken en de lidkaart.¹³

Groepsmeisjes¹⁴

In oktober 1934 – dus na 5 jaar werking - worden de **groepsmeisjes** gelanceerd. Dit zijn jonge leidsters die verantwoordelijk zijn voor een groepje van 6 tot 8 leden ; een soort ‘vendelleidsters’ dus. Zij krijgen een aangepaste vorming, bestaande uit zowel *religieuze verdieping* als *technische vaardigheid*. Ze komen samen in de Groepsmeisjesvergadering, om de concrete werking in de groepjes uit te werken en voor te bereiden. Het is de bedoeling dat elk groepsmeisje hier haar opgestelde actie en uitwerking (in haar groepje) naar voor brengt. Want dit werkt stimulerend en houdt een nuttige zelfcontrole in...

Het spreekt bijna voor zich dat men niet zomaar groepsmeisje kan worden: een *aanvraag* (bij het Diocesaan Bestuur, langs de propagandiste en Zuster-leidster om), een *proeftijd* (soort stage van minstens 3 maanden) én *examen* worden voorzien.

Het systeem van de Groepsmeisjes wordt uitgewerkt door de West-Vlaamse proost J. Lowie.

Waarschijnlijk vervangen zij de ‘gewone’ leden in het Comité, die al veel werk op zich namen. Nu is sprake van een beperkter Comité (met voorzitter, schrijfster, schatbewaarster, Zuster-leidster en E.H. Bestuurder) en daarnaast de Groepsmeisjes. We vermoeden dat zij de schakel vormen tussen het comité en de leden.

‘Het Bestuursblad’ bevat, onder de rubriek ‘Comiteits- of bestuursvergadering’, een vormingswoordje en richtlijnen voor de groepsmeisjes.

De afdeling wordt nu opgedeeld in **groepjes** van 6 tot 8 leden, die apart vergaderen o.l.v. een groepsmeisje. Hier worden ze op de hoogte gebracht van de gebedsintenties van de maand,

actiepunten, feestdagen, wachtwoord e.d. Ook de studiekringen en Afdelings- of Algemene Vergaderingen (die nu minder frequent plaatsvinden) worden voorbereid.

De **Groepjesvergadering** gaat één of meermaals per maand door.

Het hoeft niet te verwonderen dat de onderliggende motivatie voor dit systeem, weeral te vinden is in de K.A.-ideologie. Een klein groepje is ideaal 'apostolaatsterrein' en "*de volledige verovering van het studeerend milieu kan slechts geschieden door de actieve medewerking en den rechtstreekschen invloed der studeerende meisjes op elkander*"¹⁵

Dit alles impliceert dat de werking stilaan méér gedragen wordt door jonge leidsters en minder door religieuzen.

In elk groepje wordt een **eigen sfeer** geschapen, door een aangepaste naam, patroonheilige, leuze, vlag, lied enz. Er is ook plaats voor ontspanning per groepje en er kunnen zelfs kleine wedstrijden plaats vinden tussen de groepjes.

De verwachtingen naar het groepsmeisje zijn hoog. Onder het motto "door zelfheiliging naar apostolaat" verwacht men o.a. een dagelijkse H. Mis en een tientje van de rozenkrans¹⁶, 10 minuten geestelijke lezing per dag, regelmatige biecht, de voorschriften van de zedelijkheid naleven, steeds blij ten dienste van de K.A. staan...

Ze moet trouwens elke maand een verslag over haar groepje schrijven in haar rapportboekje.

Daarnaast zijn er – tijdens de **vakantie** – ook concrete verwachtingen: de leden bezoeken, hen verwittigen en eens per week aanspreken, herinneren aan wachtwoord en gebedsintentie, de meisjes discreet volgen (H. Mis, vakantie, vrije tijd), afwezige leden opzoeken, een aanmoedigend woordje spreken, de bespreking leiden...

Zo kan het groepsmeisje 'vakantiebriefjes' schrijven voor de leden (met het wachtwoord of actiepunt, een korte aansporing voor karaktervorming of zo), dat in het persoonlijk missaal kan gestoken worden ter aanmoediging.

Het groepsmeisje kan geholpen worden door een **hulp-groepsmeisje**. Wat niet wil zeggen dat de verwachtingen naar deze 'assistente' toe minder zijn... Ook zij moet een ècht kernlid zijn en leidster van haar groepje.

Vanaf 1939 – zie ook verder - is geen sprake meer van groepsmeisjes.

Ze mogen volgens ons (op basis van originele bronnen) ook niet verward worden met de latere **kernleden**. De kernledenwerking kent een eigen invulling vanaf 1953 (tot 1968?) en is bedoeld voor de leden die zich echt willen engageren in de Katholieke Actie. Zij krijgen vanaf 1953 dan ook specifieke kernledenvorming.

De Zuster-leidster

Een belangrijke figuur in elke afdeling is de Zuster-leidster. Dit is een religieuze die de verantwoordelijkheid op zich neemt voor V.K.S.J. en contactpersoon is tussen de groep en de school. Zij zorgt voor de continuïteit en de vlotte werking, de eerste vorming van de jonge leidsters, veel praktische zaken en... de nodige invloed op de werking.

Er worden 'pedagogische dagen' ingericht voor deze Zuster-leidsters, waar blijkbaar ook allerlei thema's ter sprake komen die nogal 'gedurfd' of 'vernieuwend' zijn voor die tijd. Men stimuleert zo een mondige, kritische geest.

Het is niet de bedoeling dat Zuster-leidsters zelf de ledenvergaderingen leiden. De beste leden worden al gauw uitgekozen om leidster te zijn. Het systeem van de groepsmeisjes helpt hierbij.

Dat V.K.S.J. ook een zegen is voor de school, blijkt uit dit citaat van een Zuster-leidster in het Bestuursblad (1939-40), nr. 3 :

“We moeten eerlijk bekennen dat sinds V.K.S.J. in ons Gesticht methodisch en actief in werking is, er op alle gebied verbetering is gekomen. Er is meer tucht uit plichtsbesef, meer verantwoordelijkheidsgevoel, onderlinge verdraagzaamheid en dienstbetoon en veel minder kritiek. (...) Wij Zuster-leidsters hebben er veel werk mee, maar we hebben het ook gemakkelijker, omdat er meer tucht en ijver heerscht. Ze studeren ook veel liever en beter dan vroeger jaren en beseffen ook beter wat hun ouders en meesteressen voor hen doen en offeren.”

Vakantiewerking ¹⁷

De vakantieperiode wordt ronduit beschouwd als gevaarlijk, want *“is het juist niet in die weken dat K.S.-meisjes¹⁸ den steun missen van het goede voorbeeld, de bewaking, het schoolreglement? Is de vakantie-tijd niet voor vele meisjes een tijd van verslappening en achteruitgaan op den weg der deugd?”*

Overall – en dus ook buiten de school - moet het V.K.S.J.-meisje apostel zijn en het goede voorbeeld geven in woord en daad, door vriendelijk en dienstwillig te zijn tegenover iedereen. En als ze zich ontspant, moet ze dat bedachtzaam en op een christelijke wijze doen...

Apostolaat en zielewerk kennen geen vakantie! Dus werkt V.K.S.J. – vanaf de paasvakantie 1932 - tijdens de vakantie gewoon door, zij het op een andere manier. De leden worden **gegroepeerd per gewest of dekenij**. Van elk meisje wordt een dubbele vakantiekaart ingevuld, met opgave van vakantieadres. Eén kaart is voor het provinciaal secretariaat, de andere voor de gewestelijke of decanale propagandiste.

Leden die enkele vakantiedagen in een ander gewest of dekenij doorbrengen, moeten het groepsmeisje of de Parochie-leidster verwittigen. Ze moeten zich ook aanmelden op de parochie waar ze aankomen. Vooral de meisjes die naar zee gaan, mogen dit niet vergeten! Hier wordt sterk op gedrukt, want deze meisjes zijn blijkbaar ‘in groter gevaar’ dan de andere...

In het begin van elke vakantie stelt de propagandiste een **vakantie-comiteit** samen. Deze meisjes trekken de activiteiten (algemene vergaderingen) tijdens de vakantie. In de paasvakantie is er bv. één algemene vergadering en in de grote vakantie twee. Een priester houdt toezicht.

Op het **programma** staan zowel studie-onderwerpen als ontspanning, maar iets méér ontspanning dan anders, omdat het vakantie is... Zo wordt al eens een uitstap, fietstocht, toneeltje of spel georganiseerd.

Tot de persoonlijke vakantiepunten horen: tijdig gaan slapen (vanwege de H. Mis 's morgens), ten minste veertiendaagse biecht, ten minste één vormend boek lezen, waakzaam zijn voor (slechte invloeden door) lezing, vriendinnen, mode, verblijf aan zee enz., zich wapenen door gebed en K.A.-werk.

Elke parochie heeft een **verantwoordelijke** (propaganda-lid genoemd), bij voorkeur een normaliste (noot: studente pedagogisch hoger onderwijs). Die roept de leden op om dagelijks, of toch minstens één of twee keer per week (woensdag en vrijdag) de H. Mis bij te wonen in hun parochiekerk, uiteraard herkenbaar met blauwe pots en kenteken. Zij zorgt ook dat de leden van haar parochie massaal deelnemen aan de (gewestelijke) algemene vergaderingen.

In sommige **verslagen** – die ook van deze vergaderingen moeten gemaakt worden – klaagt men wel eens over de geringe aanwezigheid in de H. Mis en over zwakke vakantievergaderingen... maar

meestal blijken de activiteiten toch goed te lukken. Waarschijnlijk ligt het accent wel méér op ontspanning dan de diocesane leiding wenst.

In het Vaardigheidsboekje (1938) worden leden ook opgeroepen om hulp te bieden aan het **Vakantiepatronaat**: *“Gelukkige K.S.M. die zulke blijde verlofdagen moogt genieten, denkt dan ook even aan die vele arme kinderen uit het volk die geen hof hebben om te spelen, voor wie de straat onveilig is, dikwijls opgesloten moeten blijven in een mottig huisje en weinig zorg kennen van vader, die naar zijn werk is en moeder die de handen vol heeft met haar huishouden.”*

Voor die kinderen bestaat dus het Vakantiepatronaat, waar honderden kinderen onder leiding van o.a. de Burgersjeugd dagelijks of enkele keren per week naar het speelplein gaan. Daar kunnen ze *“genieten van gezonde lucht, deugddoend verzet en tevens aangewakkerd worden tot het goede”*.

In latere jaren (vanaf 1939?) kent de vakantiewerking een hoogtepunt in de **“Zonnedagen”**, die tweemaal per zomervakantie in elke dekenij gehouden worden en de ‘stijve’ gewestvergaderingen vervangen.

Parochiale Afdelingen ¹⁹

Alhoewel V.K.S.J. zich op de eerste plaats organiseert op school, stimuleert men al van in het begin parochiale V.K.S.J.-afdelingen, die niet enkel in de vakantie actief zijn.

Enerzijds groeperen ze de leden die op vakantie zijn (uit verschillende kostscholen) én de leden die extern zijn op school. Die kunnen - naast hun V.K.S.J.-afdeling op school - behoren tot een V.K.S.J.-afdeling op de parochie, die hen o.a. stimuleert om de mis bij te wonen...

Een klein parochiaal comitee kan dus bestendig bestaan, liefst onder toezicht van E.H. Pastoor en een V.K.S.J.-propagandiste.

Anderzijds is een parochiale afdeling zinvol in steden, voor leerlingen van het Officieel Onderwijs die op hun school geen V.K.S.J.-afdeling kennen. Het is een opdracht voor de V.K.S.J. om ook hen een degelijke opleiding tot K.A.-werking aan te bieden. Maar enige voorzichtigheid – en gebed en offer - is geboden, want deze meisjes staan waarschijnlijk minder open voor de christelijke levensopvatting. Vooraleer zo’n groep te stichten onderhandelt men met het provinciaal secretariaat van VKSJ, die dan zelf de nodige schikkingen zal treffen...

Het is niet echt duidelijk of dergelijke parochiale afdelingen in de beginjaren succes kenden...

De Algemene Organisatie

Provinciaal

De afdelingen worden gegroepeerd per provincie en bestuurd door een **provinciaal bestuur** (ook ‘diocesaan’ bestuur), bestaande uit een provinciale Bestuurder, voorzitter en schrijfster, *“allen benoemd door den Bisschop, op voorstel van de Algemeenen Bestuurder der V.K.S.J.”*.

Dit bestuur vormt samen met de **Juffrouwen-propagandisten** de **provinciale raad**.

“Het provinciaal bestuur sticht en bezoekt de afdelingen, zendt de noodige mededeelingen van provincialen aard, richt den jaarlijkschen studiedag in, regelt de vakantiewerking, belegt provinciale of gewestelijke congressen.” ²⁰

Op het provinciaal secretariaat wordt alle administratie geregeld en kan men alle V.K.S.J.-benodigdheden kopen.

Er zijn vier provinciale verbonden: West-Vlaanderen (secretariaat in Tielt en later Brugge), Oost-Vlaanderen (secretariaat in Gent), Antwerpen (secretariaat in Mechelen) en Limburg.

Nationaal

De provinciale bestuurders en voorzitters vormen de **algemene raad** (later nationale raad) van V.K.S.J.

Het **algemeen bestuur** (later nationaal bestuur) bestaat uit de algemeen bestuurder, voorzitter en schrijfster. Zij besturen het algemeen secretariaat en geven - samen met de algemene raad - de algemene leiding voor de ganse V.K.S.J. Ze geven ook het 'Bestuursblad' en 'Nieuwe Tijden' uit en zenden aan alle afdelingen de Mededelingen die de algemene werking aanbelangen.

Het nationaal secretariaat bevindt zich in Gent en later in Brussel.

Gewesten

Aanvankelijk spelen de gewesten wellicht vooral een rol in de vakantiewerking.

In brochure 'V.K.S.J. Bisdom Brugge, 1930-1935' is sprake van volgende 16 gewesten of dekenijen: Avelgem, Brugge, Diksmuide, Gistel, Heist, Ieper, Izegem, Kortrijk, Menen, Nieuwpoort, Oostende, Poperinge, Roeselare, Tielt, Torhout, Veurne.

In 'Zonnige Jeugd' (nov. 1937) is sprake van volgende 12 gewesten: Avelgem, Brugge, Gistel, Ieper, Izegem, Kortrijk, Menen, Oostende, Poperinge, Roeselare, Tielt en Torhout.

Elk jaar wordt er een gewestelijk feest gehouden, om het groepsverband te verstevigen en de werking te bevorderen.

Naarmate de beweging groeit wordt de gewestwerking belangrijker, met vorming en activiteiten die per gewest georganiseerd worden.

In een brochure van Wies Homblé (gewestleidster Brugge, 1955?) is bijv. sprake van 17 gewesten in West-Vlaanderen.

Tijdschrift

Een belangrijk werk-instrument is **Het Bestuursblad**, dat maandelijks gestuurd wordt naar de comiteitsleden. Men vraagt uitdrukkelijk dat alle leidsters zich stipt houden aan het Bestuursblad, want het vergemakkelijkt veel zaken en V.K.S.J. moet een tuchtvolle organisatie zijn... *"Waar men werkt naar eigen zin, ontbreekt veelal een vaste richting en eenheid in de werking"*. Het Bestuursblad geeft richting aan de bestuursvergaderingen, de studiekringen en algemene vergaderingen. Het jaarprogramma wordt er uitgewerkt, wat zeer ondersteunend is in de voorbereiding tot een goede studiekring.

Vernieuwing en verjonging na 10 jaar ²¹

Op de nationale studiedagen (16-19 augustus 1939) te O.L. Vrouw-Waver worden enkele aanpassingen gelanceerd. De beweging wordt vernieuwd en verjongd door een nieuwe indeling in leeftijdsgroepen, met een aangepast programma per leeftijd en de invoering van jeugdbewegings-werkmethoden.

Hoogstwaarschijnlijk wordt hier ingespeeld op een verlangen vanuit de plaatselijke afdelingen. Steeds meer leden en ook jongere leden wensen méér dan studie en religieuze vorming. Maar men speelt ongetwijfeld ook in op de tijdsgeest, die rijp is voor jeugdbeweging...

Die tijdsgeest zorgt voor nog meer deining: op dezelfde studiedagen te O.L. Vrouw-Waver duiken veel vragen en twijfels op rond 'geloof'. Dit was nog nooit eerder voorgekomen. Jongeren leven anno 1939 in een wereld op de rand van een oorlog en kunnen niet langer vertrouwen in een (hun) toekomst. Jongeren zijn ook mondiger geworden. De geloofsvragen leven zodanig in de beweging, dat er bladzijden aan gewijd worden in het ledenblad. En ook op de studiedagen komen ze uitvoerig aan bod. Ze worden heel ernstig genomen. Het jaarprogramma over het geloof probeert op deze vragen van geloofscrisis en geloofsafval in te spelen.

Indeling leeftijdsgroepen

Na 10 jaar werking lijkt het aangewezen om afzonderlijke programma's op te stellen voor jongere en oudere leden. Er komen voortaan drie groepen:

- de aspiranten: leden van het eerste jaar middelbaar die nog niet ingelijfd zijn
- leden van het tweede en derde jaar middelbaar, met een lichter en beknopter studie- en vormingsprogramma ; de studieronden worden ook vaker afgewisseld met andere activiteiten
- de leden van vierde, vijfde en zesde jaar middelbaar die een volwaardig programma verwerken, zoals in de vorige jaren.

Het Bestuursblad geeft in deze jaargang afzonderlijke gespreks- of studieprogramma's per leeftijdsgroep. Men stimuleert ook dat elke groep een eigen leidster of comiteit heeft.

Jeugdbeweging

In 1938 verschijnt het **Vaardigheidsboekje**, waarin J. Lowie de 'vaardigheden' beschrijft die een VKSJ-lid moet leren. Bedoeling was enerzijds een aantal **katholieke inzichten** spelenderwijs aan te leren (kennis van de beweging, gebed, wet, kennis van de H. Mis, de sacramenten, de K.A.-afdelingen, missiewerking enz.) en anderzijds de leden - meisjes! - een aantal **praktische vaardigheden** aan te leren die in het dagelijkse leven goed van pas komen.

Naast concrete tips rond de uitwerking van de jaarlijkse Missie-, Kerst- en Paasactie, vinden we dus heel wat praktische richtlijnen rond marcheren, fietsen, EHBO, affiches maken, dia's projecteren, geld overschrijven naar het secretariaat, een bestelling opstellen, treingids gebruiken, telefoneren, fotograferen enz.

De leden leggen hierrond **proeven** af en de leidster – of proost – tekenen de **vaardigheidskaart** af.

Vóór 1939 hadden al ontspannende activiteiten (zoals uitstapjes, fietstochten, spelen, zang, kampvuur, toneel...) ingang gevonden, maar die werden nooit vermeld in het Bestuursblad. Daar komt nu verandering in: er verschijnen richtlijnen en tips rond een brede waaier van activiteiten. Enkele voorbeelden: fluitsignalen (om te verzamelen, een activiteit te beginnen of eindigen, zich op te stellen in rijen enz.) – richtlijnen voor zang en spelvoorbereiding – enkele tuchtmaatregelen – tips voor inrichten van picknick, fietstochten, wandeltochten...

De programma's van 1939-40 voorzien ook een maandelijkse 'zangclub', of de suggestie om te zingen op elke samenkomst.

Verdere vernieuwing tijdens en na de oorlog

Tijdens de oorlogsjaren (1940-1944) groeien er verder vernieuwende ideeën.

Zo ontstaan in 1942 de **Roodkapjes**²², maar ook de werking voor V.K.S.J. wordt kritisch herdacht. V.K.S.J.-West-Vlaanderen speelt hier (weer) een belangrijke rol.

In 1942 circuleren nota's die de werking kritisch bevragen en nieuwe voorstellen suggereren.

Eén en ander resulteert in de '**Schild-Ring-Krans-werking**'.²³ Er komt een 'rangorde' van lidmaatschap en telkens na het afleggen van proeven behaalt men een volgende rang. Zo moet een Aspirante bepaalde dingen leren om lid te worden ; vervolgens moet men bepaalde dingen leren (rond Kerk, Haard en Volk) om Schildmeisje te worden ; hetzelfde om Ringmeisje te worden ; en tenslotte specialiseert men zich in één dienst om Kransmeisje te worden.

Enkele jaren later wordt de rangvolgorde herdacht en is men eerst Kransmeisje en tenslotte Ringmeisje. Een Ringmeisje krijgt waar elk lid nu uitiem naar streeft: een ring met de leuze '**Hou ende Trou'** in gegraveerd.

Wat na V.K.S.J. ?

Het is duidelijk: elk lid blijft trouw lid van de K.A., tot in de dood! Dus als men de school – en ook V.K.S.J. – verlaat, dan sluit men aan bij een andere K.A.-beweging.²⁴

Wie hogere studies aanvat, kan terecht bij V.K.H.J. (Hoogstudentinnen).

Maar ook volgende bewegingen bestaan: B.J.B. (Boerenjeugd), V.K.B.J. (Burgersjeugd, vaak VKB genoemd) en V.K.A.J. (Arbeidersjeugd).

Bij het einde van elk werkjaar wordt gevraagd om de lijst van uittredende leden naar het diocesaan secretariaat te sturen. De namen worden dan overgemaakt aan de beweging waarbij elk meisje het best terecht kan.

In het begin werkte V.K.S.J. sterk samen met VKBJ (Burgersjeugd). Deze bewegingen hadden een beetje hetzelfde doelpubliek (leden van VKBJ waren bijv. leidster van V.K.S.J.) en de diocesane verantwoordelijken in West-Vlaanderen kenden mekaar goed.

Beide secretariaten waren een tijd op hetzelfde adres in Tielt.

Vanaf 1935 werkten beide bewegingen – alvast op nationaal vlak – een stuk zelfstandiger.

Lieve Boone

¹ Voor *beroeps- en landbouwscholen* bestaat een uitzonderlijke regeling; deze leerlingen werden verondersteld aan te sluiten bij V.K.A.J. of B.J.B. (Katholieke Actie voor Arbeidende Jeugd of Boerinnen Jeugd) Hier is ook al sprake van *parochiale afdelingen* die kunnen bestaan voor leerlingen van het officieel onderwijs (het zogenaamde *staatsonderwijs*).

² Vrouwelijke Katholieke Studeerende Jeugd, '**Organisatie en Werking der V.K.S.J.**', Brochure II, J. Lowie, uitgave Algemeen Secretariaat V.K.S.J., Predikheerenlei 12, Gent, 1933. Deze brochure was een aanvulling op het studiewerkje "Katholieke Actie en V.K.S.J." door E.H. Lathouwers, provinciaal Bestuurder van Limburg.

³ Op provinciaal vlak werd nog geen Zuster-leidster benoemd. Pas in 1963 werd een Nationale Werkgemeenschap opgericht, toen men de functie wat 'democratiseerde'. De term verandert in Zuster-Assistente.

⁴ gebaseerd op de brochure 'Organisatie en Werking der V.K.S.J.', J. Lowie, 1933, tenzij anders vermeld

⁵ 'V.K.S.J. 1929-1940, een consultatietekst', Urbaan Huybrechts, 1982, p. 69

⁶ 'Organisatie en Werking der V.K.S.J.', J. Lowie, 1933

⁷ V.J.V.K.A. of Vrouwelijk Jeugdverbond voor Katholieke Actie: dit is de koepelorganisatie van alle vrouwelijke jeugdbewegingen

⁸ Het V.J.V.K.A. leende 'lichtbeelden' (dia's) uit over allerlei religieuze onderwerpen, die voor deze vergaderingen bruikbaar waren.

⁹ Bondslid VKSJ: 'Op Meisjesschap!' – t: E.H. Lathouwers m: Ed. Jaminé. Vermeld in Brochure 'Organisatie en Werking der VKSJ' (1933) ; Vaardigheidsboekje (1938) ; ook in Radiopraatje (1949) (zelfde lied???)
Fragment: "Op Meisjesschap, Nu flink op stap, Het licht beschijnt ons wegen; Wij heffen blij, In 't nieuw getij, Het kruis op als een degen. (Refrein) De Paus ons wenkt en Jezus schenkt, de kracht voor koene dagen."

¹⁰ 'Organisatie en Werking der V.K.S.J.', J. Lowie, 1933, p. 6-7. Hierop volgt een uitgebreide opsomming van welke handelingen recht geven op een aantal aflaten (d.w.z. aantal dagen dat men minder in 'het vagevuur'

moet doorbrengen en dus vlugger in 'de hemel' zal geraken). Zo 'verdienen' leidsters en leden aflaten van 300 dagen, als ze enig werk volbrengen t.v.v. de K.A. en als ze minstens een kwartier besteden aan dagelijkse meditatie. We mogen veronderstellen dat vooral E.H. Lowie dit hanteerde in de beginperiode (eerste 10 jaar) van V.K.S.J.

¹¹ zie ook 'Vaardigheidsboekje', 1938

¹² Gebaseerd op cijfers in 'V.K.S.J. 1929-1940, een consultatietekst', U. Huybrechts, p 55 ; Brochure 'V.K.S.J. Bisdom Brugge 1930-1935', over de vijf eerste jaren, p. 13 ; folder voor Diocesane V.K.S.J.-dag op 31 mei 1935 te Brugge (archief Kadoc, map 278), Brochure '10 jaar V.K.S.J., 1930-1940'

¹³ In Zonnige Jeugd, November 1939 verschijnt dit artikel voor de Aspiranten:

"Beste Zusjes, ge hebt de eerste stap gezet om aan te sluiten bij de Katholieke Aktie. Je hebt besloten : "De Paus wil het, ik sluit aan! Ik ook wil strijden in de rangen der Katholieke Aktie!"

Vervolgens deed je een aanvraag als aspirante. Want je komt inderdaad niet zo gemakkelijk in de K.A.! Het gaat een beetje zoals in het leger: je moet een proef doen, waarna je goedgekeurd wordt... of afgekeurd. Ook hier gaat het immers 'om een dienst'.

Hopelijk heb je ondertussen je steekkaart ingevuld en je eerste bijdrage betaald.

Deze maand (november) leer je wat meer over onze eigen beweging: de V.K.S.J.

Op de eerste 'club' verneem je meer over de rol van V.K.S.J. en meer bepaald over de taak van ieder lid in school en thuis.

Tijdens de tweede 'club' moet je een werkje maken over 'de organisatie van de V.K.S.J.', met o.a. het Nationaal en Provinciaal Bestuur, met alle namen van proosten en leidsters (die je best kent, want hoe kun je je anders thuis voelen in de beweging, en hoe kun je anders bidden voor hen?) en met het V.K.S.J.-gebed (dat je ook van buiten moet leren).

In de derde 'club' leren we het bondslied "Op meisjesschap" zingen.

En in de vierde 'club' krijgen we een overzicht van de werking van de maand."

¹⁴ Gebaseerd op 'V.K.S.J. 1929-1940, een consultatietekst', Urbaan Huybrechts, p. 77 en p. 24 ; en 'Vaardigheidsboekje' (1938) p. 52

¹⁵ V.K.S.J. Bestuursblad (1934-35), nr. 10, p. 10, geciteerd door U. Huybrechts in zijn consultatietekst, p. 77

¹⁶ 'een tientje van de rozenkrans bidden', wil zeggen: 10 weesgegroettes en 1 Onze Vader

¹⁷ Bronnen: Brochure 'Organisatie en Werking der V.K.S.J.' 1933, p. 37 ; 'Vaardigheidsboekje' 1938 , p. 122 ; 'V.K.S.J. 1929-1940, een consultatietekst' U. Huybrechts p. 75 ; Archief V.K.S.J. Kadoc, map 259 ; nota J. Lowie 'Wat de V.K.S.J. doen moet binst het vakantie', 1933 (Kadoc map 288) ; Brochure Wies Homblé (gewestleidster Brugge)

¹⁸ K.S.-meisje: Katholiek Studerend Meisje. Deze term wordt in de jaren '30 enige tijd gebruikt

¹⁹ Zie 'Organisatie en Werking der V.K.S.J.', 1933

²⁰ Zie 'Organisatie en Werking der V.K.S.J.', 1933, p. 9

²¹ Gebaseerd op 'V.K.S.J. 1929-1940, een consultatietekst', Urbaan Huybrechts, 1982 (p. 24 en 81) ; verschillende versies van 'Ons Vaardigheidsboekje' (1938) ; brochures 'Onze Trouwe', 'Onze Diensten', 'Aspiranteboekje', 'Schildboekje' en 'Ringboekje' (alle wellicht uitgegeven in 1944-1945) ; brochures 'Aspiranteboekje', 'Vaardigheidsboekje, schild- en kransproeven' en 'Vaardigheidsboekje, hou ende trouwproeven' (alle wellicht uitgegeven rond 1949-1950).

²² Het ontstaan van de Roodkapjes wordt elders uitvoerig beschreven, zie daar voor alle informatie!

²³ De basis hiervoor werd al gelegd in het Vaardigheidsboekje (1938): sommige proeven zijn gebaseerd op de oorspronkelijke vaardigheden, andere worden nieuw uitgewerkt.

²⁴ In 'Zonnige Jeugd', April 1937 beschrijft men de drie mogelijke poorten waarlangs men het volle leven kan ingaan, om die ene grote open poort te vermijden die leidt naar genot en verderf. Hier komt duidelijk de verschillende waardering tot uiting...

"Zijt ge uit burgerij of middenstand, of hebt ge een diploma behaald, dat u een zelfstandig leven waarborgt? Gaat dan door de poort en langs den weg waarop geschreven staat V.K.B.J. Op dien weg staan er zielen te wachten, die hunkeren naar uw goedheid, die met u mee willen opstappen in groep en in den dienst van Christus, ter wereldverovering voor Hem.

Zijt ge uit arbeidersstand en keert ge terug naar uw werkbroeders, stapt dan blijgemoed door de poort van de V.K.A.J., daar wacht u de taak, tusschen zielen in gevaar.

Keert ge terug naar uw eenvoudig, deugdzaam boerenmidden, kiest dan de poort B.J.B. om te midden van de landelijke rust en schoonheid, op den akker der zielen te arbeiden.

Kies nu niet anders, want dan loopt ge verkeerd en weerstreeft den wil van uw overheid. Alleen zij die door de V.K.B.J. poort gegaan zijn en geroepen worden om dienst te bewijzen op de twee andere wegen, mogen dien dienst aanvaarden."